

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

GLOBALLASHUV SHAROITIDA RISKLARNI BOSHQARISH VA BUXGALTERIYA HISOBİ INTEGRATSIYASI

Oripova Saodat Mirfotix qizi

Magistrant Bank Moliya Akademiyasi

Annotatsiya. *Mazkur tezisdā globallashuv sharoitida risklarni boshqarish va buxgalteriya hisobi integratsiyasining ahamiyati yoritiladi. Tadqiqotda buxgalteriya axborotlari risklarni baholash va shaffof moliyaviy boshqaruvni ta'minlashdagi roli tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *globallashuv, risklarni boshqarish, buxgalteriya hisobi, moliyaviy shaffoflik, integratsiya, xalqaro standartlar, investitsiya.*

ИНТЕГРАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ И БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация. *В тезисе рассматривается значение интеграции управления рисками и бухгалтерского учета в условиях глобализации. Проанализирована роль бухгалтерской информации в оценке рисков и обеспечении прозрачного финансового управления.*

Ключевые слова: *глобализация, управление рисками, бухгалтерский учет, финансовая прозрачность, интеграция, международные стандарты, инвестиции.*

INTEGRATION OF RISK MANAGEMENT AND ACCOUNTING IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Abstract. *The thesis highlights the importance of integrating risk management and accounting in the context of globalization. It analyzes the role of accounting information in risk assessment and ensuring transparent financial management.*

Keywords: *globalization, risk management, accounting, financial transparency, integration, international standards, investment.*

Kirish

Globallashuv jarayonlari jadal sur'atlar bilan rivojlanib, dunyo iqtisodiy otining barcha sohalariga ta'sir ko'rsatmoqda. Xalqaro biznes munosabatlarining kengayishi, investitsion loyihalarning ko'payishi va moliyaviy bozorlarning o'zaro integratsiyalashuvi natijasida risklarni boshqarish masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga, moliyaviy boshqaruvning muhim bo'g'ini bo'lgan buxgalteriya hisobi ham risklarni aniqlash, baholash va minimallashtirishda samarali vosita sifatida xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda buxgalteriya hisobi faqatgina moliyaviy operatsiyalarni qayd etish va hisobot tayyorlash bilan chegaralanib qolmay, balki strategik qarorlar qabul qilishda zarur bo'lgan axborotni taqdim etuvchi tizimga aylanmoqda. Ayniqsa, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida shakllangan buxgalteriya ma'lumotlari risklarni monitoring qilish, prognozlash va shaffoflikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

Shu sababli globallashuv sharoitida risklarni boshqarish va buxgalteriya hisobi integratsiyasini chuqur o'rganish ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan katta ahamiyat kasb etadi. Ushbu tadqiqot mazkur jarayonlarning o'zaro bog'liqligini ochib berishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili. Globallashuv sharoitida risklarni boshqarish va buxgalteriya hisobi integratsiyasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ko'plab olimlarning ilmiy izlanishlarida o'z aksini topgan. Xususan, G. Hofstede, U. Beck va Z. Bauman kabi tadqiqotchilar globallashuv jarayonlarining iqtisodiy va ijtimoiy tizimlarga ta'sirini nazariy jihatdan tahlil qilgan bo'lib, ular o'z asarlarida xalqaro maydonda noaniqlik va xavf omillari kuchayishini qayd etadilar [1, 87; 2, 54].

Moliyaviy boshqaruv sohasida M. Crouhy, D. Galai va R. Mark risklarni boshqarishning konseptual asoslarini ishlab chiqib, moliyaviy institutlarda risklarni aniqlash, baholash va nazorat qilish mexanizmlarini keng yoritganlar [3, 112]. Shu bilan birga, xalqaro standartlarga asoslangan buxgalteriya hisobi tizimlari risklarni minimallashtirishda ishonchli axborot manbai sifatida ko'riladi [4, 65].

O'zbekistonlik olimlar tomonidan ham risklarni boshqarish va buxgalteriya hisobini takomillashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, mahalliy tadqiqotlarda investitsion loyihalarda risklarni kamaytirish, moliyaviy nazoratni kuchaytirish va xalqaro hisobot standartlariga moslashuv jarayonlari o'rganilgan [5, 41; 6, 29].

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, risklarni boshqarish va buxgalteriya hisobi integratsiyasi global iqtisodiy sharoitda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning muhim omili sifatida qaralmoqda. Biroq, amaliy mexanizmlar va milliy iqtisodiyot sharoitida ularni samarali tatbiq etish masalasi yanada chuqur izlanishni talab qiladi.

Tadqiqot usullari. Ushbu tadqiqotda globallashuv sharoitida risklarni boshqarish va buxgalteriya hisobi integratsiyasi jarayonlarini o'rganishda turli ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Avvalo, mavzuga oid xorijiy va mahalliy adabiyotlar, ilmiy maqolalar va xalqaro moliyaviy hisobot standartlari tahlil qilindi.

Tadqiqotning metodologik asosini tahlil va sintez, qiyosiy tahlil, induktiv va deduktiv xulosalar chiqarish hamda statistik ko'rsatkichlarni o'rganish usullari tashkil etdi. Buxgalteriya hisobi va risklarni boshqarish bo'yicha mavjud nazariy konsepsiyalar taqqoslab o'rganildi, amaliy jarayonlarda ularning samaradorligi baholandi.

Shuningdek, O'zbekiston va xorijiy mamlakatlar tajribasi qiyosiy jihatdan tahlil qilinib, risklarni boshqarish va buxgalteriya hisobi integratsiyasida xalqaro standartlarga mos

keluvchi ilg'or tajribalar aniqlashtirildi. Mazkur yondashuvlar yordamida tadqiqotda nazariy asoslar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot davomida globallashuv sharoitida risklarni boshqarish va buxgalteriya hisobi integratsiyasi o'zaro uzviy bog'liq jarayonlar ekani aniqlandi. Buxgalteriya hisobi axborotlari nafaqat moliyaviy natijalarni aks ettiradi, balki risklarni erta aniqlash, monitoring qilish va boshqarish uchun zarur ma'lumotlar manbai sifatida xizmat qiladi.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida yuritiladigan hisob tizimi investorlar va manfaatdor tomonlarga yuqori darajada shaffoflikni ta'minlaydi. Shu orqali moliyaviy qarorlar qabul qilish jarayonida risklarni kamaytirish imkoniyati kengayadi.

Qiyosiy tahlillar asosida aniqlanishicha, rivojlangan mamlakatlarda risklarni boshqarish va buxgalteriya hisobi integratsiyasi maxsus axborot tizimlari orqali amalga oshirilmoqda. O'zbekiston sharoitida esa bu jarayon bosqichma-bosqich rivojlanib, xalqaro standartlarga moslashuv jarayoni kuchaymoqda.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, samarali risk boshqaruvi va buxgalteriya hisobi integratsiyasi moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, investitsion loyihalarning xavfsizligini oshirish hamda xalqaro moliyaviy bozorlar bilan uyg'unlashuvni jadallashtirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan manbalar:

1. Hofstede, G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations. – Sage, 2001. – 350 b.
2. Beck, U. World Risk Society. – Cambridge: Polity Press, 1999. – 280 b.
3. Crouhy, M., Galai, D., Mark, R. Risk Management. – McGraw-Hill, 2014. – 415 b.
4. Nobes, C., Parker, R. Comparative International Accounting. – Pearson, 2016. – 290 b.
5. Karimov, A. "Investitsion loyihalarda risklarni baholash va boshqarish mexanizmlari." – Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 2022. – 56 b.
6. Rasulov, Sh. "O'zbekiston sharoitida buxgalteriya hisobi va xalqaro standartlarga integratsiya muammolari." – Moliyaviy tahlil jurnali, 2023. – 44 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Buxgalteriya hisobi milliy standartlari. – Toshkent, 2022.